

САОПШТЕЊЕ

странице 1-2

ДИСКРИМИНАЦИЈА СУДИЈА

странице 2-5

ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА

странице 6-9

ПРВОБИТНА АКУМУЛАЦИЈА ПРАВДЕ

странице 10-13

КОНТАМИНАЦИЈА ИЗБОРА СУДИЈА

странице 14-15

УЛОГА И ЗНАЧАЈ САВЕТА ЗА ЕТИЧКА ПИТАЊА ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ И СТАНДАРДИ СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ

странице 16-23

САОПШТЕЊЕ

10.11.2009. године

Поводом одлагања председнице Скупштине дужег од месец и по дана, у жеку општег избора и реизбора свих судија у Србији, да стави на дневни ред избор члана Високог савета судства из реда професора и тако омогући рад овог тела у пуном, уставном саставу, Друштво судија Србије обратило се г-ђи Славици Ђукић Дејановић, председници Народне скупштине РС следећим захтевом:

„Иако општи избор и реизбор свих судија, који је у току, треба да буде окончан до краја овог месеца, Високи савет судства, конституисан у непотпуном саставу почетком априла ове године, у таквом саставу ради и даље. Недавни избор члана из реда адвоката ово није отклонио, пошто члан из реда професора још увек није изабран.

Заједничка седница декана свих правних факултета у Србији, сагласно члану 20 и 37 Закона о Високом савету судства, једногласно је предложила проф.др. Зорана Томића као кандидата за члана Високог савета судства из реда професора правних факултета. Иако је прослеђен Народној скупштини РС дана 28. 9. 2009. године, благовремено, пре јесењег скупштинског заседања, овај предлог још увек није стављен на скупштински дневни ред.

Уверени смо да сте свесни огромног значаја функције Високог савета судства као врхунског судског руководног тела. Због таквог његовог

значаја, Устав га дефинише као независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија. Јасно је да Устав регулише само институте које сматра најважнијим за добро функционисање државе Србије, засноване на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима (члан 1. Устава).

Сматрајући га суштински важним за функционисање Србије, Устав одређује не само број чланова Савета (11), већ и детаљно одређује његов састав, прописујући друштвене структуре чији ће представници, сваки из те посебне друштвене визуре, учествовати у раду и одлучивању Савета. Осим председника Врховног касационог суда, министра надлежног за правосуђе и председника надлежног одбора Народне скупштине, као чланова по положају, Високи савет судства има још осам изборних чланова. Изборне чланове – шест судија и двоје угледних и истакнутих правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета, бира Народна скупштина, у складу са одредбама чланова 20 и 38 став 1 Закона о Високом савету судства.

Имајући у виду значај Високог савета судства, питање обезбеђења његовог рада у уставном, пуном, саставу далеко превазилази „кадровско попуњавање“ неког државног органа и суштински је важно за легалан и легитиман рад Савета. Ово тим пре што је тешко замисливо да би јединствени поновљени предлог свих правних факултета у Србији могао да буде споран и да би ова тачка дневног реда могла да доведе до одуговлачења рада Скупштине по осталим питањима.

Зато Вас позивамо, као председницу Народне скупштине Републике Србије, да испуните своју обавезу и без одлагања ставите на дневни ред избор преосталог члана Високог савета судства, обезбеђујући тако услове за деловање Савета у складу са Уставом и Законом.“

ОИСКР СУОИЈА

Снежана Бјелогрић
Судија Општинског
суда у Ивањици

1. Уставно право на једнаку заштиту права грађана и на правно средство

Према одредби чл. 21. ст.1. и 2. Устава Републике Србије пред Уставом и законом сви су једнаки и свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.

Одредбама члана 36 Устава РС гарантује се једнака заштита права пред судовима и другим државним ораганима... и свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу.

Свако, осим судије.

Судији којем радни однос, тј. судијска функција, престане 1.1.2010. године Високи савет судства неће доставити одлуку у писменом облику са образложењем које би садржало разлоге због којих му престаје судијска функција и са поуком о правном леку тако да је судија једини запослени у Републици Србији који нема право жалбе или другог правног средства за случај да не буде поново изабран након општег избора који предвиђа нови Закон о судијама, у прелазним и завршним одредбама, што је у супротности са одредбом чл. 36. ст. 2. Устава РС којом се свима гарантује право на правно средство и одредби чл. 21. ст. 2. Устава којом је свакоме гарантовано право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.

Ако понашање Високог савета судства оценимо као појединачан акт државног органа (у складу са

ДИСКРИМИНАЦИЈА

примедбом Венецијанске комисије) којем су поверена јавна овлашћења, у ситуацији када судији престане судијска функција јер се његово име не налази на списку оних који су изабрани за судије, он би могао, због повреде људских права зајамчених Уставом, пошто нема право на жалбу или друго правно средство против таквог акта Савета којим се одлучује о његовом праву, да уложи жалбу Уставном суду Србије.

Дакле, судија би евентуално **због повреде људских права** гарантованих Уставом у поступку општег избора могао једино да уложи уставну жалбу. Могао би онолико колико ће моћи, у складу са одредбом чл. 85. ст. 1. Закона о Уставном суду, да уз жалбу поднесе и препис оспореног појединачног акта!

Немају, дакле, судије право ни на уставну жалбу предвиђену чл. 155. и 170. Устава јер Високи савет судства неће донети одлуку о престанку судијске функције, већ ће судији, који не буде поново изабран, судијска функција прећутно престати. Његово име неће бити објављено у Сл. гласнику, јер ће се објавити само имена изабраних, па ће судија на тај начин сазнати да више није судија. Зашто? То никада неће сазнати ни он, ни чланови његове породице, ни јавност. Законска ће неоторива претпоставка бити да је нестручан, неспособљен и недостојан. Заштиту својих права моћи ће да тражи једино пред Европским судом за људска права.

(Таквих тужби ће бити најмање 500 па није јасно како ће се предстојећом реформом смањити број поступака пред Судом у Стразбуру, а нарочито ако се томе дода и околност да ће због смањеног броја судија поступци, логично, трајати дуже него што су до сада трајали)

2. Положај садашњих судија у поступку општег избора судија 2009. године

Како је новим Законом о судијама и пратећим прописима регулисан положај судија који сада обављају судијску функцију?

Према одредби чл. 99. ст. 1. Закона о судијама (Сл.гл. РС 116/08) судије изабране по Закону о судијама (Сл. гл. РС 63/01, 42/02, 17/03, 27/03, 29/04, 35/04, 44/04, 61/05, 101/05 и 46/06) и Закону о судовима (Сл. гл. РС 46/91, 60/91 – исправка, 18/92 – исправка, 71/92, 63/01, 42/02, 27/03 и 29/04) настављају функцију у судовима за које су изабрани до

дана ступања на функцију судија изабраних у складу са (н)овим законом.

Избор судија у складу са Законом о судијама (Сл. гл. РС 116/08) извршиће се најкасније до 1.12.2009. године, изузев судија Врховног касационог суда који ће бити изабрани у року од 90 дана од дана конституисања ВСС. Судије изабране у складу са тим законом ступају на функцију 1.1.2010. године.

Судијама из чл. 99.ст. 1 Закона о судијама, који нису изабрани у складу са новим Законом о судијама, дужност престаје даном ступања на функцију судија изабраних у складу са тим законом. Судије којима на тај начин престане функција имају право на накнаду плате у трајању од 6 месеци у висини плате коју су имали у тренутку престанка дужности. Право на накнаду плате престаје пре протекла рока од 6 месеци ако судија коме је престала дужност заснује радни однос или стекне право на пензију, а може бити продужено за још 6 месеци ако у тих 6 месеци стиче право на пензију.

Претпоставља се да судија који је биран по ранијим прописима и који у време избора врши судијску дужност, а пријавио се за избор у суд исте врсте, односно истог степена, испуњава критеријуме и мерила одређена Одлуком о утврђивању критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судија и председника судова.

Претпоставка је оборива уколико постоје разлози за сумњу да кандидат испуњава критеријуме и мерила из ове Одлуке, зато што није показао да је стручан, оспособљен и достојан за вршење судијске функције.

Високи савет судства је донео одлуку да је потребан број судија у РС 1838.

Тренутно у РС судијску функцију обавља 2.400 судија, што указује на чињењеницу да постоји „вишак“ од 562 судија.

Високи савет судства неће доносити појединачне одлуке у којима би навео разлоге који указују да судија који није изабран није стручан, оспособљен и достојан да врши судијску функцију, односно да је мање стручан, оспособљен и достојан од учесника конкурса који буде изабран за вршење судијске функције.

3. Положај осталих запослених грађана за случај отказа уговора о раду

За разлику од судија, осталим запосленим у РС, чија су права по основу рада уређена Законом о раду, послодавац може да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдан разлог који се односи на радну способност запосленог, његово понашање и потребе послодавца и то: ако запослени не остварује резултате рада, односно нема потребна знања и способности за обављање послова на којима ради (чл. 179. ст. 1. тачка 1.) или, између осталог, ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла (чл. 179. ст. 1. тачка 9.).

Послодавац је у првом случају (отказ из оправданих разлога) дужан да пре отказа уговора о раду запосленог писменим путем упозори на постојање разлога за отказ уговора и да му остави рок од најмање 5 радних дана да се изјасни о наводима из упозорења, а у упозорењу је дужан да наведе основ за давање отказа, чињенице и доказе који указују на то да су се стекли услови за отказ. Упозорење може имати и карактер опомене.

Уговор о раду отказује се решењем, у писменом облику и обавезно садржи образложење и поуку о правном леку (чл. 185. ст. 1. Закона о раду)

Постоји и институт незаконитог отказа. У случају да суд донесе правноснажну одлуку којом је утврђено да је запосленом незаконито престао радни однос, суд ће одлучити и да се запослени врати на рад, ако запослени то захтева. (чл. 191. ст. 1.)

Пре отказа уговора о раду у смислу чл. 179. став 1. тачка 9. (када је запослени „вишак“) послодавац је дужан да запосленом исплати отпремнину у висини утврђеној општим актом или уговором о раду (чл. 158. ст. 1.).

4. Дискриминација судија у односу на остале запослене грађане

Упоређујући законске одредбе које регулишу права судија и других запослених у случају „отказа уговора о раду“ да се закључити да судије у РС не уживају ни минимум права која су загарантована свим осталим запосленим грађанима. Напротив, судије су дискриминисане.

Дакле, пре свега, судија, чије име не буде објављено у Сл. гласнику, ће знати да не наставља да обавља судијску функцију после 1.1.2010. године, али неће потом добити образложену одлуку Високог савета судства у којој би стајали основи, разлози за престанак судијске функције, тј. чињенице и докази који указују да садашњи судија не испуњава услове да и даље буде судија, као и докази да они

који су изабрани испуњавају услове да буду судије и то боље од ранијих, неизабраних судија.

Како нема никакву одлуку о разлозима за престанак функције тако неће имати ни поуку о правном леку, нити могућност да изјави било какав правни лек, па дакле, ни уставну жалбу. То такође значи да у држави Србији не постоји ни редован, ни неки други суд, нити судија који би одлучивао о правном леку, тј. о примедбама судије на одлуку Савета. Када су судије у питању не постоји институт „незаконитог отказа“, тј. не постоји суд који би могао евентуално одлучити да је судији незаконито престала функција и вратити га на функцију, уколико би он то желео.

Законска је оборива претпоставка да судија који сада врши судијску функцију, а пријавио се за избор у суд исте врсте и степена, испуњава критеријуме и мерила предвиђена Одлуком објављеном у Сл. гласнику 3.7.2009. године, али, уколико од 1.1.2010. године не буде судија, законска је необорива претпоставка да је нестручан, неспособљен и недостојан. Зашто? Па зато што нема право улагања правног лека на такву одлуку Савета, а и да га формално има, не би знао на шта да се жали и због чега кад је судија једини запослени у држави Србији који ће добити „отказ“ без образложења!

Такође, према ставу реформатора, у држави Србији постоји вишак од 562 судија. Једино што се зна о статусу тих судија и њиховим правима је да „они сада нису битни“. Ни једним прописом није регулисан њихов положај. А заправо ће проблем вештачког „вишка“ судија бити решен општим избором свих судија тако што ће „прекобројне“ прогласити „нестручним, неспособљеним и недостојним“.

Упоредбе ради, када је, из истих разлога, постојао вишак запослених радника у друштвеним предузећима сачињавани су тзв. социјални програми где је радницима дата могућност, прво, да се добровољно пријаве као вишак, друго, да изаберу наповољнију могућност од понуђених, у циљу решавања свог социо-економског статуса након престанка радног односа. Тако су неки радници (беочинска цементара, „Књаз Милош“ и сл.) добили отпремнине од 20.000 до 40.000 еур-а.

Такође, када су надлежна министарства утврдила да постоји вишак запослених у здравству и просвети, који зараде примају из буџета као и судије, и њима су дате исте могућности – да се добровољно пријаве и да добију отпремнине.

Судије су опет дискриминисане.

Иако је очигледно да, као последица одлуке ВСС (за коју нису дати разлози) да је потребан број судија у РС 1838, постоји „вишак“ од 562 судија, судије нису добиле прилику нити да се добровољно

пријаве као „вишак“, нити су им понуђене било каве опције у циљу решавања свог социо-економског статуса.

И када је у питању социо-економски положај након отказа, судије су у неповољнијем положају. У случају отказа уговора о раду послодавац је запосленом дужан претходно да исплати отпремнину и то безусловно, тј. без обзира да ли ће већ сутрадан по отказу засновати радни однос код другог послодавца или отићи у пензију. За случај престанка судијске функције судији припада право на накнаду плате у трајању од 6 месеци **под условом** да за то време не заснује радни однос или не стекне право на пензију.

Новчана накнада за случај отказа уговора о раду, тзв. отпремнина, има за циљ да привремено материјално обезбеди бившег запосленог и оне које он издржава а док не заснује радни однос код другог послодавца или на други начин не почне да привређује. Због тога је законом предвиђено да се она исплаћује пре или истовремено са отказом.

Судији „послодавац“ не мора ништа ни унапред ни истовремено са „отказом“ да плати на име отпремнине. Ако сутрадан по престанку судијске функције судија негде почне да привређује, за разлику од осталих послодавца, његов „послодавац“ је ослобођен обавезе да му плаћа новчану накнаду за случај „отказа“.

У најави су и измене Закона о адвокатури и неких других закона којима ће се забранити бившим судијама да се баве адвокатуром у периоду од 3 (2) године. Истовремено, адвокати потпуно слободно, безусловно и без икаквих ограничења могу конкурисати и бити изабрани за судије. Околност што су до јуче заступали странке којим ће сада да суде, примали од њих накнаду за извршене услуге и слично, није им никаква сметња.

Судијама ће, дакле, бити ускарађено и људско право гарантовано чл. 60 Устава РС, тј. право на рад.

Значи, осим што немају право на писмену и образложену одлуку о престанку судијске функције, што немају право да уложи правни лек уколико су незадовољни таквом одлуком Високог савета судства, што немају право на улагање уставне жалбе, што за њих не важи принцип добровољности нити имају могућност избора у решавању свог социо-економског статуса, одузима им се и право на рад јер судије неће имати могућност ни да се баве адвокатуром, а који посао би њима и члановима њихових породица једино могао омогућити егзистенцију, нарочито ако живе у мањим градовима.

5. Игнорисање мишљења Друштва судија Србије и мишљења Венецијанске комисије

Друштво судија Србије се залагало за истинску реформу судства, без нежељених последица и хаоса, у којој би полазна основа биле системске промене у правосуђу, а не персоналне, за враћање достојанства и угледа професији судије, за побољшање услова рада у смислу боље организације посла, за адекватан материјални положај активних судија и судија у пензији као гаранција њихове независности, за усавршавање и унапређење професије, за остваривање права свих грађана (**и судије су грађани!**) на правично суђење, а у циљу остварења уставом гарантованог принципа владавине права, који се, између осталог, огледа у подели власти, независној судској власти и повиновању власти Уставу и закону, а што би био први корак у обезбеђивању правне државе и обезбеђивању достојанства и угледа државе у којој живимо, али није наишло на разумевање од стране оних који о реформи одлучују.

Подсетићу и на Мишљење Венецијанске комисије о Нацрту критеријума и мерила за избор судија и председника судова у Србији од 12-13- јуна 2009. године изражено ставом 9 које се односи на избор на сталну функцију затечених судија, а нарочито на тачку 40. где Комисија изражава став да „с обзиром на изузетну природу процедуре реизбора, сваког постојећег судију са сталном функцијом (било да се пријављује или не на реизбор!) би требало разрешити једино путем **образложене одлуке**, против које се може поднети **жалба суду**“, које су такође домаћи реформатори игнорисали.

7. Домаћи задатак

Савесне, вредне и одговорне судије знају у каквим су условима последњих година радили, колико им је трајало радно време (на послу и код куће) да би испунили тзв. судијску норму, решили старе предмете, тј. заостатке и постигли резултате који су од њих тражени и очекивани; колико су времена законом предвиђеног за одмор и посвећеност породици и пријатељима жртвовали зарад посла, а истовремено, од стране извршне и законодавне власти, а уз помоћ медија, обележени као кривци за све негативне појаве у друштву, од насиља до корупције.

Знају судије и да су у поступку опшег избора лишени елементарних грађанских права – заштите права пред судом и права на правни лек.

Зато колегама остављам две теме за размишљање: Зашто сам дозволио да будем дискриминисан у односу на остале грађане и Шта ћу уфинити да се у будућности судијама обезбеди адекватан статус и поштовање људских права?

Снежана Бјелогрић
Судија Општинског суда у Ивањици

ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА

Конституисање, задачи, план активности и проблеми

Поводом вести објављене поподне 7. априла 2009. године на сајту Владе РС да је конституисан Високи савет судства, тело које ће управљати правосуђем Србије, отворено је низ спорних питања:

1. Који су конкретни задаци Високог савета судства и рокови у којима они треба да буду обављени
2. Транспарентност
3. Могућност „крњег“ конституисања
4. Могућност конституисања у пуном саставу
5. Уставност рада у непотпуном саставу и
6. Уставност и легитимност донетих одлука таквог „крњег тела“

1. Који су конкретни задаци Високог савета судства и рокови у којима они треба да буду обављени

За само неколико месеци, први сазив Високог савета судства, врховног тела судске управе, треба да обави низ најважнијих задатака и тако постави темеље новог судског система:

- **до краја марта 2009. године**, односно најкасније у року од 90 дана од дана ступања на снагу Закона о Високом савету судства (члан 50 Закона о Високом савету судства)
  - **избор чланова Високог савета судства**
    - **до 7. априла 2009. године**, односно у року од седам дана од дана избора изборних чланова (члан 54 Закона о Високом савету судства)
    - **конституисање Високог савета судства**
      - **до краја априла 2009. године**, односно у року од 30 дана од избора првог сазива Високог савета судства (члан 100 став 1 Закона о судијама)
      - **одређивање потребног броја судија и судија поротника**
        - **до краја маја 2009. године**, односно најкасније у року од 60 дана од дана конституисања првог сазива Високог савета судства
        - **доношење подзаконских прописа о:**
          - критеријумима, мерилима и поступку за вредновање рада судија, односно председника судова (члан 32 став 4 Закона о судијама),
          - саставу и начину рада Комисије за вредновање рада председника суда (члан 34 став 3 Закона о судијама),
          - критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата за избор за судију (члан 45 став 6 Закона о судијама) и евентуално других подзаконских прописа
          - **до краја прве недеље јула 2009. године**, односно у року од 90 дана од дана конституисања Високог савета судства

- **предлагање за избор председника Врховног касационог суда** (члан 102 став 5 Закона о судијама) и **избор судија Врховног касационог суда** (члан 100 став 2 Закона о судијама)
- **доношење подзаконских аката предвиђених Законом о Високом савету судства** (члан 59 Закона о Високом савету судства):
  - пословника о раду (члан 18 Закона о Високом савету судства),
  - уређење начина рада и одлучивања у дисциплинским органима,
  - утврђивања програма почетне обуке за судија,
  - доношење Етичког кодекса (члан 13 Закона о Високом савету судства),
  - одређивање састава и рада сталних радних тела (члан 15 истог закона),
  - утврђивање организације, послова и начина рада Административне канцеларије (члан 48) и услова за постављење секретара Савета (члан 48)
- **преузимање од министарства** надлежног за послове правосуђа **службеника и намештеника, права, обавеза, предмета и архиве** потребних за вршење преузетих послова у складу са надлежношћу одређеном Законом о Високом савету судства (члан 58 Закона о Високом савету судства)
  - **до 1. децембра 2009. године**
  - **избор свих судија** (члан 100 став 2 Закона о судијама)
  - **до краја 2009. године**
  - **постављење вршилаца дужности председника судова** (члан 102 став 1 Закона о судијама)
  - **од 1.1.2010. године**
  - **почетак рада судова одређених Законом о уређењу судова** (члан 89 Закона о уређењу судова и члан 19 Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава)
  - **до краја јуна 2010. године**, односно у року од шест месеци од дана почетка рада судова одређених Законом о уређењу судова
  - **спровођење и окончање изборног поступка за стални сазив Високог савета судства** (члан 57 Закона о Високом савету судства, у вези са чланом 89 Закона о уређењу судова и чланом 19 Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава)

2. Транспарентност

Одлуком о Националној стратегијом реформе правосуђа, усвојеном у Скупштини РС („Службени гласник РС“ бр.44/2006 од 26.5.2006. године) одређена су четири кључна реформска начела - независност, транспарентност, одговорност и ефикасност правосудног, па стога и судског, система. Независност, одговорност и ефикасност су сложени стандарди, системи који захтевају уграђивање низа сагласних и одговарајућих мера да би били остварени. Транспарентност судског система, пак, је лако и одмах оствариво начело. Ако за тим има добре воље. Од ова четири стратешка начела није се одустало ни након 2006. године, па је то један од ретких и похвалних примера континуитета у функционисању државних институција у Србији.

На транспарентност се стално позивају они који одлучују о судству. Исто тако, на транспарентност се стално и „заборавља“.

Тако се не знају прави разлози општег избора судија, па и оних који су већ изабрани на сталну судијску функцију. Не зна се зашто је критеријуме за избор свих судија, уместо Високог савета судства, чији је то задатак, радила неформална радна група министарства правде, иначе ненадлежног да то ради, нити је јавности познат пун састав те радне групе и начин и критеријуми по којима је она састављена. Јавност није обавештена ни о резултатима рада те неформалне радне групе, иначе суштински важним за будућност судства у Србији, јер ће се на основу критеријума које је она предложила вршити општи избор, тзв. реизбор свих судија (под условом да Уставни суд каже да је реизбор уставан и у складу са међународним стандардима). Јавност није обавештена ни да је текст критеријума те радне групе достављен Венецијанској комисији Савета Европе ради давања мишљења јесу ли предложени критеријуми у складу са европским стандардима.

На крају, јавност није обавештена ни како ће бити решен проблем који је настао неизбором три од 11 чланова Високог савета судства (по једног судије, адвоката и професора). Иако доступна јавности на сајту Владе, информација да је 7. априла 2009. године конституисан Високи савет судства, није учињена доступном широј јавности. Из информације је очигледно да недостају три од укупно 11, односно три од осам изборних чланова Високог савета судства.

Толико о транспарентности, као једном од четири начела новог судства.

3. Може ли се конституисати Високи савет судства у непотпуном саставу?

Да подсетимо, Високи савет судства је Уставом дефинисан као независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија. Јасно је да Устав регулише оне инсти-

туте које сматра најважнијим за добро функционисање државе Србије, засноване на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима, како је записано у првом члану Устава.

Устав дакле прописује да Савет има 11 чланова. Сматрајући то тело суштински важним за функционисање Србије, Устав даље прописује и његов састав. Чине га председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају, и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са законом. Од осам изборних чланова шест је судија са сталном судијском функцијом, од којих је један са територије аутономних покрајина, а два су угледни и истакнути правници са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета.

Дакле, од осам изборних чланова, није изабрано три - судија, професор и адвокат. А Савет је ипак конституисан.

Конституисању Уставом предвиђеног органа у непотпуном саставу може се приступити само ако је таква могућност предвиђена законом, на несумњив и јасан, изричит начин. Тако је на пример, Уставним законом за спровођење Устава предвиђена могућност конституисања Уставног суда са 10 судија (2/3 од укупног броја), с обзиром да је било јасно већ у време доношења Уставног закона да ће пет судија које треба заједнички да предложе Високи савет судства и Државно веће тужилаца моћи да буде предложено тек након конституисања тих тела¹.

Током израде радне верзије Закона о Високом савету судства, било је речи о прописивању могућности конституисања рада Савета у непотпуном саставу, с обзиром на могућност, која се сада управо остварила, да Скупштина не прихвати неки од предлога за чланове Високог савета судства, било из реда судија, било из реда професора или адвоката. Шта више, како аутономија универзитета и самосталност адвокатуре нису ни дозвољавале да се Закон о Високом савету судства сувише упушта у начине на који ће бити изнедрени предлози из тих средина, постојала је могућност и да се ове средине не препознају значај благовременог предлагања кандидата за чланове Високог савета судства или да се не припреме на време за за ово. И поред дугих расправа, превладао је став да је Високи савет судства сувише важно тело да би му се омогућило конституисање и рад у непотпуном саставу.

Зато Закон о Високом савету судства не садржи одредбу која би омогућавала конституисање Савета у непотпуном саставу. Нити такву одредбу садрже прелазне и завршне одредбе тог закона, нити оне упућују на неке друге одредбе истог Закона које би се аналогно могле применити, нити Закон уопште регулише поступање у ситуацији која би могла да настане неизбором неког члана, а која је очигледно реална. Закон, у одредби члана 38, регулише само ситуацију у којој члан Савета који је изабран не ступи на дужност, али не и ситуацију када неки од чланова није изабран.

4. Могућност конституисања у пуном саставу

Зашто причамо о овоме? И поред многих упозорења да су нереални и да неће моћи да буду испоштовани, рокови за обављање бројних, изузетно важних и тешких, задатака Високог савета судства су кратки и стриктни. Рекло би се чак, осионо кратки. На први поглед може се рећи – законски рокови су строги и прецизно одређени, треба их поштовати, и зато је боље да Савет почне да ради у непотпуном саставу, а остали чланови ће бити изабрани „у ходу“.

Заборавља се међутим да је прелазним и завршним одредбама Закона о Високом савету судства прописано да досадашњи Високи савет правосуђа предлаже Скупштини РС кандидата за члана Високог савета судства из реда судија (члан 52 став 6 у вези са ставом 5 Закона о Високом савету судства), као и да је одредбама чланова 61 и 60 истог Закона прописано да конституисањем Високог савета судства престаје да важи Закон о Високом савету правосуђа, у делу који се односи на судија. Тиме значи, престаје са радом и Високи савет правосуђа.

Све и ако је, пре конституисања Високог савета судства, Високи савет правосуђа предложио Скупштини РС кандидата за неизабраног члана Високог савета из реда судија, а то опет не знамо (и опет се враћамо на

¹ Тако је чланом 9 Уставног закона прописано да ће се избор, односно именовање судија Уставног суда извршити најкасније до краја првог редовног заседања Народне скупштине. Ако до истека рока за избор, односно именовање судија Уставног суда не буду конституисани Високи савет судства и Државно веће тужилаца, односно не буде извршен први избор судија Врховног касационог суда, извршиће се избор, односно именовање судија Уставног суда са листе кандидата председника Републике и листе кандидата Народне скупштине, а именовање са заједничке листе Високог савета судства и Државног већа тужилаца извршиће се у року од 30 дана од дана првог избора судија Врховног касационог суда. Избором, односно именовањем две трећине од укупног броја судија Уставног суда сматра се да је Уставни суд конституисан, у ком тренутку престаје мандат председнику и судијама Уставног суда изабраним у складу са раније важећим Уставом. Закон о уређењу Уставног суда, поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука, Народна скупштина ће донети на седници на којој врши избор судија Уставног суда.

начело транспарентности од кога се упорно одступа), шта ће се десити ако тај кандидат поново не буде изабран? Моментом конституисања Високог савета судства престаје да постоји Високи савет правосуђа, који је овлашћени предлагач! Значи да ће сав огroman и најважнији посао у изливању темеља новог судства Србије обављати крње тело, са једним судијским представником мање, без уставног и законског основа за то. Уосталом, шта ће се десити ако адвокати или професори не предложe своје кандидате, или ако они поново не буду изабрани? Не сумњам да ће се тражити неки фактички, квазиправни лек за ову ситуацију.

Али, што се грбо роди, време не исправи!

5. Уставност рада у непотпуном саставу

Огромне промене које су планиране за судство Србије, а које су базично спорне, не могу се спроводити тако што ће на сваком кораку, свака нова спорна ситуација бити „решавана“ без консултација са струком, тајно, у складу са захтевима за брзином и фактичком опоруношћу, а не у складу са поштовањем Устава и закона. Да ли је захтев за поштовањем Устава и закона толико неумесан и непримерен? И то баш када је реч о судском систему?

Како ће функционисати судство у Србији ако ће сва темељна решења бити под лупом оцене Уставног суда? Колико ће то још година несигурности, неорганозованости и слабог рада донети?

6. Легитимност одлука непотпуног састава Високог савета судства

Стално у журби за коначним реформама, са циљем уласка у ЕУ, заборављамо да је чланство у Европској унији само показатељ статуса, али не и друштвене стварности. Србији је неопходно да почне да примењује међународне стандарде који нису ништа друго него искристалисана правила логичног и рационалног понашања, настала дуготрајним демократском праксом, примењива у свакој од држава које унапређују своје судске системе. Наравно да ти стандарди нису чудотворни узорци које је довољно ископирати законима да би се добило оно што се жели - правна држава. Свака од држава која их примењује, мора да води рачуна о својој традицији и својим могућностима и да, имајући све заједно у виду, тумачи и креира своја правила „доброг понашања“ и тако међународне стандарде ефикасно „ставља у погон“ и чини их примењивим и успешним код себе. И Србија је дужна да то чини, на добробит својих грађана, без калкулација да ли ће је то довести до Европске уније.

Посебно је значајно да тако важне, тектонске промене којима се намерава спровести реформа судства, а које су већ ионако спорне са правног аспекта², буду логичне, да имају јасне циљеве и предвиђају јасна правила. Да су закони једнаки за све и да суштински омогућавају да се систем преиспитује и усавршава. Оне морају да се предузимају уз широко разумевање и прихватање свих који раде у судском систему, јер је једино тако већа извесност успеха реформе.

Србија заслужује реформу без правно спорних решења, у складу са европским стандардима, јер без правне сигурности, транспарентности и стварних услова за независно, непристрасно, стручно, одговорно, ефикасно и предвидиво функционисање судства неће бити ни напретка, ни стабилности. Не постоји, нити је друштвено користан и прихватљив било који циљ који би оправдавао непоштовање Устава и европских стандарда.

Свака „пречица“ и неискреност у овом поступку може да обесмисли реформу, да представља њен привид, фасаду и да доведе, кад-тад, до „кварења“ добрих намера и изостанка жељених циљева. Погрешна и брзоплета решења лако и брзо праве штету која се касније деценијама исправља.

Није срамота накнадно увидети нереално кратке законске рокове који онемогућавају примену планираних решења или потребу за поступним спровођењем реформских промена. Срамота је правити се да се све може остварити у тим роковима. И штета велика ако реформу симулирамо, а не спроводимо је заиста.

Драгана Бољевић
председница
Друштва судија Србије

² И домаћа стручна јавност (Врховни суд Србије, угледни факултетски професори уставног права и теорије државе и права, Копаоничка школа природног права, Друштво судија Србије) и инострана стручна јавност (Консултативно веће европских судија, Специјални извештач УН за стање правосуђа у државама чланицама, МЕДЕЛ - Међународно удружење судија и тужилаца за демократију и слободу, Венецијанска комисија) изложила је низ правних и фактичких примедба и опажања о неким спорним решењима (прекид сталности судијске функције, тј. поновни избор свих судија, начин формирања првог сазива Високог савета судства). Указано је на њихову неуставност и несагласност са међународним стандардима који су, по Уставу, део унутрашњег правног поретка Србије, као и на озбиљну политизацију коју она омогућавају.

Текст преузет из недељника НИН

19. 11. 2009. год.

Слободан Иконић

Реизбор судија

Првобитна акумулација правде

Општи избор судија није транспарентан, иако је то један од стубова Националне стратегије правосуђа. Значи ли то да се ефективна контрола измешта из легитимних правних пунктова?

Суморност и неспокојство већ месецима прати судије Србије. Већина није сигурна да се у вихору реформе неће наћи међу више стотина неизабраних. А у правосуђу нема непожељнијег стања од несигурности судије, без обзира на то да ли она потиче од бриге или захвалности за стечени статус. Са друге стране „ажурни реформисти“ не пропуштају прилику да нагласе да су реформа и реизбор судија у интересу правде и да то очекује не само наша јавност, већ и Европа. Да ли је то баш тако, или из пуких фраза следи: „Где се много форсира правда, право страда“.

Тако је министарка правде Србије Снежана Маловић недавно „Танјугу“ изјавила да је јако задовољна извештајем Европске комисије о процесу европских инеграција у Србији, у коме је, како каже оцењено да је постигнут значајан напредак у реформи правосуђа и борби против организованог криминала и корупције, мада би се пре рекло да министарка није најбоље ишчитала извештај.

Европска комисија, пак, оцењује да је Србија умерено напредовала у области реформе правосуђа. У Извештају се каже: „Ипак, реформа која је у току и њена донекле исхитрена примена представљају велики ризик по независност, кредибилитет и ефикасност правосуђа.“ Штавише, Комисија указује на недостатке новог сета правосудних закона, а као пример наводи да је досадашњи Високи савет правосуђа именовано нови Савет (Високи савет судства – ВСС) чиме је остављен простор за политички утицај што изазива посебну бригу, јер ће тај Савет бити у потпуности задужен за предсојећи реизбор судија. У извештају се још указује и „да критеријуми за реизбор судија и тужилаца нису у потпуности усклађени са препорукама Венецијанске комисије, остављен је простор за политички утицај, а озбиљну

Јујослав
Влаховић

забринутост представља кратак рок за реизбор као и могућност за спровођење објективне процедуре због чега постоји ризик од дугорочне политизације правосуђа.“

Очигледно се оваквом извештају није надао ни председник Србије Борис Тадић, када је у последњем интервјуу НИН-у, жалећи се на правосуђе, после трагичне смрти Француза Татона, рекао: „А кад

Министарство правде предлаже реформу правосуђа и реизбор судија, онда се у јавности дигне кука и мотика. Ова влада нема никакву јавну подршку за ову суштинску реформу друштва, напротив има сталну опструкцију. Где су критички орјентисани интелектуалци да подрже реформу правосуђа...“

Затечена и изненађена Извештајем ЕК била је и Ната Месаровић, в.д. председника Врховног суда Србије и по функцији ВСС, тела које носи терет реформе и реизбора судија. (види антрфиле)

Ни шира ни стручна јавност не спори потребу реформе правосуђа. Нема сумње ни да један број судија није заслужио да се и даље бави овим послом. Али, ни да ће, како је то својевремено рекао угледни новосадски адвокат Слободан Бељански, неки од њих остати у суду, а неки од оних који су заступали да остану морати да оду. Једноставно, проблем је у зацртаном броју, по процени ВСС, од 1.838 судија (не рачунајући прекршајне судије, који ће тек тада постати носиоци судске власти) које ће

Србија имати до 1. јануара 2010. године, што је за 562 мање од садашњег броја од 2.400 судија. Дода ли се томе да ће нека лица бити изабрана по први пут у звање судије, вишак затечених судија може бити још већи, дакле четвртина садашњег састава.

На страну што тај број није био познат ни Венецијанској комисији, телу Савета Европе надлежном да оцени усклађеност закона држава чланица са европским стандардима. И поред тога што се у критеријумима за општи избор судија пошло од претпоставке да затечене судије испуњавају критеријуме и мерила општег избора, уколико поменута претпоставка не буде оборена, Венецијанска комисија је изразила своју забринутост да би у погледу реизбора постојећих судија могло доћи до одстрањивања судија који нису криви за било какво рђаво поступање. Управо оно што се десило приликом реизбора судија у Босни (њихов мандат пре реизбора био је орочен на осам година) када су неке судије биле формално неизабране, уз обавештење да има бољих кандидата од њих.

Фамозни број 1.838 сада је споран и за проф. Зорана Ивошевића, са Правног факултета Универзитета Унион у Београду, који се налазио на челу групе за израду критеријума и мерила за општи (ре)избор

судија. Према проценама које он наводи, претпоставка испуњености критеријума и мерила за новни избор затечених судија, може да буде оборена највише за 10 одсто од садашњег броја судија. „Ако тако буде, најмање 320 стручних, оспособљених и достојних судија, биће у проблему, јер због смањења броја судијских места неће моћи да наставе каријеру. Постаће – вишак. Правосудна власт се већ сада мора суочити са овим проблемом, да би га благовремено решила“, упозорава проф. Ивошевић и предлаже да ВСС размотри одлуку о броју судија у судовима и тај број повећа на онолико колико затечених судија испуњава изборне критеријуме и мерила.

Већ круже приче да ће терет вишка понети судије којима је остало мање од три године до навршетка радног века, што би, с обзиром на њихово искуство било погубно за правосуђе. Зато проф. Ивошевић решење види у две опције. По једној, заджане судије би судиле у предметима из целокупног корпуса надлежности, а по другој, којој и сам даје превагу, решавали би само „старе предмете“, којих има недопустиво много (изгледа више од статистичког броја). „Тако би се остале судије посветиле предметима текућег прилива, који ће, због измена процесних закона, морати да се решавају брже и ефикасније него до сада. У обе опције број увећаних судијских места смањивао би се постепено, у динамици навршавања радног века сваког задржаног судије“, појашњава проф. Ивошевић.

(Не)спорни кандидати

Избор члана за ВСС из редова адвокатуре и професуре пратило је доста незаконитих и закулиских радњи. Иако је кандидата адвокатуре требало да да Скупштина Адвокатске коморе, као репрезент најширег чланства, то је мимо закона и правилника Коморе, учинио Управни одбор. Кандидовао је Дејана Ћирића из Адвокатске коморе Ниша, којој припада и председник Одбора за правосуђеу Скупштини Србије Бошко Ристић. И поред мањкавости у поступку кандидовања, Народна скупштина Србије нишком адвокату Ћирићу поверава мандат у ВСС. Још је бизарнији случај редовног професора Зорана Томића. Иако је за ВСС добио једногласну академску подршку седнице декана правних факултета, прошао и скупштински Одбор за правосуђе, Скупштина Србије се о њему није изјашњавала. Нико не зна да објасни зашто тај предлог није стављен на скупштинско гласање, осим ако и ту нису неке закулиске игре у питању.

Ната Месаровић,
Президент Високог савета судства

Све по закону

Не сматрам да је реформа иситрена, њу су судије саме захтевале још од 2001. године. Сматрам да је ово право време да се реформа у потпуности спроведе, а моје уверење посебно је уврстила одлука Уставног суда Србије, донета по иницијативи Друштва судија Србије, да је општи избор судија уставан. Одлука Уставног суда мора се поштовати.

За в. д. председника Уставног суда изабрана сам у марту 2009. и по закону сам преузела функцију председника Високог савета судства. Тада су већ ступили на снагу закони из области правосуђа. У изради ових закона су учествовале познате и признате судије, а међу њима и чланови Друштва судија.

Високи савет судства је конституисан, функционише на начин прописан законом. Није спорно да у савету још увек недостаје један члан, представник правних факултета. Избор тог члана не зависи од Високог савета, јер закон прописује да се предложени чланови бирају у Народној скупштини. Надам се да ће до избора доћи у најскорије време и да ће предложени кандидат добити потребан број гласова и укључити се у рад Високог савета судства. Чланови Високог савета су

озбиљни, професионалци, који свој посао обављају савесно и на највишем нивоу, а одлуке се доносе већином гласова. Седнице се сада одржавају три пута недељно, а ако буде потребно, радићемо и чешће.

У јавности се појављују спекулације о броју пријављених кандидата за судије, о великом броју оних који се налазе на судијској функцији, а који ће остати без посла, па се чак помиње да је за Врховни касациони суд конкурисало 1.000 адвоката, што је у први мах изазвало збуњеност међу судијама Врховног суда Србије. Кад год имамо прилику, демантујемо овакве непроверене гласине саопштењима, или о томе обавештавамо председнике судова и судије на састанцима и колегијумима. Тачан податак је да је за Врховни касациони суд поднето 185 пријава. За мене лично је то занимљиво, помало ме је и изненадило, јер сам очекивала већи број пријава људи ван суда - признатих адвоката, професора.

Што се тиче броја од 1.838 судија, тај број је утврђен одлуком Високог савета судства, а њихов избор ће бити завршен на време, до 1. децембра 2009. Сматрам да ће за судијску функцију бити изабрани сви они који су стручни, обучени и достојни. Циљ реформе судства нису персоналне промене, већ успостављање независног судства, једнак приступ правди свих грађана, суђења у разумном року. Наша независност огледаће се и кроз квалитетан рад, који ће моћи да цене сви грађани, стручна и општа јавност, извршна власт, Народна скупштина и председник државе.

Положај судија који не буду изабрани регулисан је законом, тако што ће они имати 6 месеци право на плату коју су имали док су обављали судијску функцију. Чланови Високог савета судства, на основу Устава и закона, одлучити о томе да ли ће бити образложена одлука за сваког појединца који је аплицирао за место судије. Ја о томе имам своје мишљење, које ћу изнети на Високом савету судства, а заинтересовани и јавност ће о томе бити обавештени на време.

Спекулише се да је за Врховни касациони суд конкурисало 1.000 адвоката, што је унело пометњу међу судије које се сада налазе на функцијама у Врховном суду Србије. За пометњу је, у ствари „крива“ одредба из 102. члана Закона о судијама, која каже да председника Врховног касационог суда бира Народна скупштина, међу лицима која испуњавају услове за избор судија тог суда, на предлог ВСС, по прибављеном мишљењу надлежног одбора Народне скупштине. Дакле, ни председник, ни судије нај-

вишег редовног суда не морају бити из реда судија. Чак се појавио и посебан конкурс за председника Врховног касационог суда, иако још није изабран ниједан судија тог суда. Циници већ коментаришу, значи ли то да за та лица важи правило о првом избору у звање судије и да ће се њихов рад преиспитивати после три године.

Све то, у ствари, рађа сумњу да се за четвртину садашњег судијског састава унапред зна да су недојстворни и нестручни. Или ће их бар бити такав глас.

Чак је и председник Адвокатске коморе рекао „да је страшно да у Адвокатску комору буду примани људи који нису достојни да буду судије“.

Зато је Венецијанска комисија рекла да, ако се већ спроводи реизбор, онда судија мора добити објасњено решење, из кога ће се видети разлози због којих он није поново изабран. И не само то. Већ се судијама мора омогућити правни лек на то решење, и то не било какав лек, већ ефикасан лек. А за то је, за сада, надлежан Уставни суд. С тим што је ту дилема, коју је изразила и Венецијанска комисија, да ли је Уставни суд право тело које треба тиме да се бави, уколико разрешење није у облику појединачног акта, односно уколико га не прати и образложена одлука.

Сва је прилика да ће ВСС само доставити обавештење о изабраном кандидату, без образложења ономе који није изабран, што је радња нечињена којом се покушава да затвори правна заштита, односно онемогући право на уставну жалбу.

Међутим, било појединачног правног акта, или не, неизабране судије имају право на заштиту и то код редовног суда. С обзиром на то да се ради о јавном конкурсном, ту вреде општа правила радног права која кажу да сваки учесник у конкурсном може да се жали на одлуку о избору и то: уколико је елиминисан из разлога да не испуњава услове, а он их испуњава, затим у погледу да је изабран кандидат који не испуњава услове, и на крају, ако сматра да су повређена правила поступка која могу битно утицати на доношење одлуке у јавном конкурсном.

Очигледно одсуство транспарентности текуће реформе правосудја, нарочито у персоналном смислу, и рађа сумњу да је на сцени својеврсна првобитна акумулација правде, коју би њени актери после преточили у правну сигурност. Заборављајући

Жалбе и награде

Уставни суд је још у јуну ове године прихватио да оцени уставност Закона о ВСС, по коме чланови Савета по истеку мандата иду у виши суд у односу на онај из којег су дошли, иако се одлука о напредовању доноси на основу конкурса и другачијих критеријума од оних који важе када се бирају чланови Савета. Судија известилац је у јулу предложио да се та одредба прогласи неуставном, али после вишесатног већања, одлука није донета. Како ће тек Уставни суд поступити када су његови чланови у питању. Наиме, најновијим нацртом Закона о изменама и допунама Закона о Уставном суду, поред допуне да уставни суд неке одлуке може доносити и на седници већа од осам судија, под обавезом да одлука буде једногласна, чиме се крши одредба Устава да се одлуке доносе већином гласова укупног броја судија – у пленуму, досадашње уставно право судије овог суда да се бави професуром на правном факултету (члан 173. Устава Србије) у звању редовног или ванредног професора, проширује се и звање доцента, што се по Закону о високом образовању не сматра професуром. Многи то виде као награду неким судијама које су тек стекле звање доцента.

да не мора све остати на преседану, непознатом у правно уређеном свету, и да после прве наредне промене Устава, неки нови владајући политички конгломерат, надахнут новом реформаторском мисијом неће посегнути и за поновним општим избором, уносећи нову несигурност међу брижне и захвалне судије.

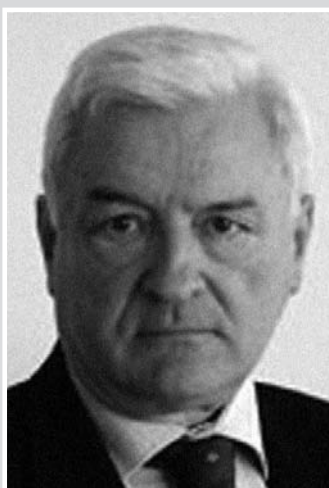

Професори и доценти: судије Уставног суда Србије

Контаминација избора судија

ЛИЧНИ СТАВ

Аутор: Проф. др Зоран Ивошевић

Према члану 100. став 2. Закона о судија мора бити окончан до 1. де-избора најзначајнију улогу има први доноси одлуку о броју судија, 2) дидате који се први пут бирају за функције и 3) врши поновни избор судијске функције.

судијама, постуствани општи избор цембра 2009. године. У поступку тог састав Високог савета судства, јер: 1) предлаже Народној скупштини кан-трогодишње обављање судијске затечених судија за трајно обављање

У његов састав улазе: председник Врховног суда Србије, а када буде изабран - председник Врховног касационог суда, министар правде и председник Одбора за правосуђе и управу Народне скупштине (по положају), као и шест судија, један адвокат и један професор правног факултета које бира Народна скупштина на предлог овлашћених предлагача.

Пошто Високи савет судства у правом саставу пресудно утиче на обликовање будућег судијског кадра, важно је да буде успостављен ваљано и да функционише непрекорно. Нажалост, већ сада га оптерећују озбиљне нормативне и имплементационе мане.

Нормативне мане „скривају“ прелазне одредбе Закона о Високом савету судства и Закона о судијама. Оне „кваре“ супстанцу тих закона.

Према супстанционим одредбама Закона о Високом савету судства, кандидате за чланове тог органа из реда судија бирају тајним гласањем саме судије, на основу слободног, општег, једнаког и непосредног права (члан 24), а Народној скупштини се предлаже један или више судија (зависно од броја који се бира) са највећим бројем гласова (члан 35). Овим одредбама се ништа не може замерити. Али, може прелазној одредби члана 52. став 5. тога закона, по којој се изборни чланови првог састава Високог савета судства предлажу по нахођењу предлагача, пошто се „узму у обзир“ предлози утврђени на седницама судија, односно Општој седници Врховног суда. Њих је, по свом нахођењу, предложио Високи правосудни савет, који је тиме и окончао свој мандат. Његов предлог је Народна скупштина усвојила, па су изборни чланови првог састава Високог савета судства већ изабрани. Њихов мандат престаје чим ступе на функцију чланови сталног састава из реда судија, који морају бити изабрани до краја јуна 2010. године (члан 55. став 1. у вези са чланом 57). Али (замислите!), они одмах настављају судијску каријеру и то - у непосредно вишем суду (члан 56. став 1). За њих не важе критеријуми и мерила поновног избора и напредовања, који важе за све остале судије. Чиме су заслужили ту привилегију?

Према члану 79. став 1. Закона о судијама, председника Врховног касационог суда бира, међу судијама тог суда, Народна скупштина, на предлог Високог савета судства, а по прибављеном мишљењу Опште седнице тог суда и скупштинског Одбора за правосуђе и управу. То, међутим, не важи за првог председника Врховног касационог суда, јер, по прелазној одредби члана 102. став 2. (друга реченица) Закона о судијама, њега, на предлог Високог савета судства, бира Народна скупштина „међу лицима која испуњавају услове за избор судија тог суда“ (а не међу судијама тог суда), по прибављеном мишљењу скупштинског Одбора за правосуђе и управу, а не и Опште седнице највишег суда. Ако тако буде, страдаће одредба члана 144. став 1. Устава, по којој избору председника Врховног касационог суда мора претходити и мишљење Опште седнице, а њега не може бити без тог суда и његових судија. То не би било из ове приче да први председник Врховног касационог суда не постаје, по положају, и председник Високог савета судства. Судству не одговара да неко ко није судија буде први председник највишег суда и Високог савета правосуђа. Али, господарима политичке моћи одговара.

Конституисање Савета требало је, по члану 55. став 1. Закона о Високом савету судства, да уследи у року од седам дана од дана изгласавања његових изборних чланова. Ова одредба је примењена преурањено, јер је Савет конституисан после избора чланова из реда судија, а пре избора чланова из редова адвоката и професора правног факултета. Пошто се то догодило крајем пролећа ове године, представници адвокатури и правних факултета нису могли да учествују у раду Савета, што утиче на валидност радњи и одлука које је предузео, односно донео.

Непотпуном првом саставу Високог савета судства председавао је све време председник, односно вршилац дужности председника Врховног суда Србије, како је, по члану 102. став 5. Закона о Високом савету судства то могао да чини најдуже 90 дана од дана конституисања (макар било и превремено).

Први састав Високог савета судства још увек није комплетиран. Члан из реда адвоката је изабран, а члан из реда професора правног факултета није.

Избор члана из реда адвоката није био законит. Према члану 36. Закона о Високом савету судства, њега предлаже Адвокатска комора Србије „на начин на који се обезбеђује најшира представљеност њених чланова“. У Адвокатској комори Србије, Скупштина је орган чланства, а Управни одбор орган Скупштине. Пошто је капацитет чланске представљености већи у Скупштини него у Управном одбору, кандидата за члана Високог савета судства могла је утврдити само Скупштина. Међутим, није. Кандидата је 5. септембра 2009. године предложио Управни одбор. Народној скупштини то није засметало (!), па је 26. октобра 2009. године усвојила предлог ненадлежног органа и изабрала Дејана Ћирића, адвоката из Ниша. Да би спречила незаконито предлагање, група од 20 адвоката затражила је заказивање ванредне седнице Скупштине и за кандидата предложила Слободана Шошкића, адвоката из Београда, али због циљаног ускраћивања кворума (како се чуло на прес конференцији оштећених адвоката) није могла бити одржана.

Избор члана из реда професора правног факултета је, из нејасних разлога, изостао! Заједничка седница декана правних факултета предложила је, као јединог кандидата проф. др Зорана Томића. Пошто је његову кандидатуру подржао скупштински Одбор за правосуђе и управу, предлог за његов избор стављен је на дневни ред седнице Народне скупштине од 26. октобра 2009. године, али је, без речи објашњења, и скинут с дневног реда. Разлози се нису могли разазнати ни из одговора министарке правде на посланичко питање. Очекујемо да се избор овог кандидата поново уврсти у дневни ред парламента. Ако се то не догоди, Народна скупштина ће сносити одговорност што општи избор судија неће бити обављен у року који је она сама утврдила, јер Високи савет судства може да предлаже и врши избор судија само у пуном саставу.

Професору Томићу и адвокату Шошкићу заједничко је што су угледни и истакнути правници и што су нестраначке личности. Изгледа, међутим, да баш зато и не одговарају да буду у првом саставу Високог савета судства.

На основу свега што је речено, може се закључити да је постуставни општи избор судија угрожен подвалама које прелазне одредбе чине супстанционим нормама закона и опструкцијом органа који у том избору учествују. Крајње је време да се манемо обесмишљавања властитих напора да квалитет судске власти приближимо европским вредностима.

Аутор је редовни професор Правног факултета Универзитета Унион

Текст преузет из дневног листа „Данас“, 10. новембар 2009. године

Милева Гајинов, судија Врховног суда Србије у пензији
члан Савета за етичка питања Друштва судија Србије

УЛОГА И ЗНАЧАЈ САВЕТА ЗА ЕТИЧКА ПИТАЊА ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ И СТАНДАРДИ СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ

*„Судија треба да буде више учен него довиљив, више поштован него омиљен
и више обзрив него самопоуздан. Више него све друго честивост је његова слава на врлина“.*

Френсис Бекон (1561-1626) британски филозоф и врховни тужилац

Најзначајнија догађања у Европи на крају XX века, биле су политичке и друштвене промене у социјалистичким земљама. Урушио се политички поредак заснован на комунистичкој доктрини, у земљама у којима је био институционализован монопол комунистичких партија тих земаља. Измењена је и геополитичка карта Југоисточне Европе, јер су се разјединиле и распале и неке сложене државе, а међу њима и СФР Југославија. Новонастале државе на том подручју, уместо монополског положаја комунистичке партије, прокламовале су демократију засновану на вишепартијском систему. Започети су процеси транзиције, која подразумева не само напуштање једнопартијске државе, него и институционалне промене у свим областима друштвеног живота. У том правцу извршене су и вршене се и значајне промене правосудног поретка, као значајног сегмента поделе власти на законодавну, извршну и судску.

Реформа правосудног поретка у Србији умерена је у неколико основних праваца: у правцу јачања независности судова и судија, ефикасности судова, одговорности судија и у правцу уже специјализације судова и судија. У том циљу у наш правосудни поредак уносе се искуства из правно уређених демократских држава у Европи и шире.

У први план, поред независности, истакнута је професионалност као примарни квалитет у

остваривању судијске функције. Самим тим наметнуло се и питање професионалне судијске етике. За професионалну судијску етику значајна су како законодавна решења о правном положају судија, тако и институционализација судијске етике. Друштвена кретања у задњих 20 година у свим областима па и у значајним професијама актуелизовала су питање професионалне етике. Унапређују се лекарска, адвокатска, новинарска па и судијска етика.

Изградња лекарске етике започета је још пре наше ере, када је лекарска професија била тек у зачетку. И данас је актуелна лекарска етика дефинисана од стране грчког лекара Хипократа (466-377 година пре наше ере). Хипократ се сматра зачетником научне медицине, а Хипократова заклетва дефинисала је одређене захтеве лекарске етике, који ни данас нису изгубили своју актуелност.

Иако је судијска професија једна од најзначајнијих у сваком организованом друштву, питање професионалне судијске етике наша правна наука није свестрано и систематски разматрала. У нашој ранијој правној литератури, у време социјалистичког поретка, били су ретки научни радови који систематизовано разматрају проблематику судијске етике. Истина, у новије време и правна наука више пажње посвећује овом питању, обзиром да је транзиција друштвеног поретка актуелизовала и потенцијала нека бит-

на питања професионалне етике уопште, а тиме и судијске етике.

Из старог века, у писаним делима грчких филозофа и изворима римског права, налазе се и неки постулати судијске етике („Fiat iustitia“, „Curia novit iura“ etc.).

Из феудалне Србије, такође, постоје правни извори из домена судијске етике. У том смислу најпознатија је одредба Душановог законика (1349. године), „Судије да суде по закону, а не у страху од царства ми“. Ова одредба Душановог законика једнако је актуелна и данас, јер садржи темељну основу правне државе.

Компаративна анализа уставних одредаба о судијама, намеће закључак да је и уставним одредбама унапређивана професионалност судија и основе судијске етике.

Устав Социјалистичке Републике Србије из 1974. године захтевао је „стручну способност и морално-политичку подобност и независност судија у суђењу“ (члан 253. став 2.) као и да „судије одговарају за повреду судијске дужности односно угледа судијске функције“ (члан 255. став 1.). У том периоду у реалном животу морално политичка подобност, као услов за обављање судијске функције, често се сводила на чланство у владајућој комунистичкој партији. Такав услов понекад је био чак и значајнији од стручне оспособљености, угледа и професионалности. Ове уставне одредбе биле су конкретизоване одговарајућим одредбама у законима о судовима заснованим на томе Уставу.

Устав Републике Србије из 1990. године садржавао је, такође, и одредбе које подразумевају етичност судија. Испуштена је у томе Уставу морално-политичка подобност као услов за судијску функцију. Уведена је сталност судијске функције и разрешење са функције ако је судија осуђен на казну затвора од најмање шест месеци, или за свако друго кажњиво дело које га чини неподобним за вршење судијске функције, без обзира на висину изречене казне, као и када нестручно и несавесно обавља своју функцију (чл. 101.). Сталност судијске функције прописана је као гаранција сигурности положаја судије.

Устав Републике Србије из 2006. године утврђује одредбе које треба да обезбеде већу професионалност судија у односу на ранија уставна решења. Ове одредбе су новим Уставом проширене и конкретније формулисане. Тако, искључиви предлагач за избор судија је Високи савез судства, као најквалификованији орган за процену професионалности. Народна скупштина бира судију само приликом првог избора на пе-

риод од три године, а доцнији избор у истом, или другом суду, врши искључиво Високи савез судства. Разрешење судије из законом предвиђених разлога врши искључиво Високи савез судства, а разрешени судија има право жалбе Уставном суду. Истовремено, структура Високог савета судства, у коме већину чине професионалне судије, треба да буде гаранција професионалности, како при избору, тако и при напредовању и разрешењу судија.

Изложени коментар уставних одредаба дат је са циљем да се укаже на опредељење да ће убудуће стручност и професионалност бити најзначајнији критеријуми при избору и напредовању судија. Важећи Закон о судијама из 2001. године, заснован на Уставу из 1990. године у начелним одредбама садржи неке норме етичког карактера које треба да испуњава лице које обавља судијску функцију (независност, савесност, инкомпатибилност, интегритет и др.).

У складу са новим Уставом на крају 2008. године, усвојен је нови Закон о судијама, који у значајној мери садржи неке норме не само о интегритету судијске функције, већ и о одговорности судија уопште, па и за повреде етичких норми. Истовремено, усвојени су и нови Закон о уређењу судова и Закон о високом савету судства („Службени гласник РС“, број 116/2008), али је због стварања организационих и других услова примена ових закона одложена до 1.1.2010. године.

Савет за етичка питања

У ранијем периоду питање етичког поступања судије разматрано је само спорадично, као елеменат достојности за вршење судијске функције. Институционализација судијске етике у Србији започета је оснивањем Друштва судија Србије 1997. године. Институционализација је вршена у два правца: у правцу дефинисања Кодекса (стандарда) судијске етике и у правцу изградње механизма који треба да ту етике обезбеђују.

У поређењу са искуствима изграђених демократских држава у свету, институционализација судијске етике у Србији налази се тек у зачетку. Многе демократске земље, у Европи и ван Европе, имају знатно раније дефинисане кодексе судијске етике и механизме за процењивање етичности судија. У том правцу дефинисани су већ и документи међународног карактера (Нацрт Бангалорског кодекса судијског понашања и др.).

Од свога оснивања Друштво судија Србије, статутарним и програмским документима, обу-

хватило је и питања судијске етике. Статутом Друштва, који је после измена и допуна у важећем тексту усвојен 26. октобра 2003. године, устројена је организациона структура Друштва. Тим Статутом, поред других органа Друштва, основан је и Савет за етичка питања, уместо ранијег суда части. Ова реконфигурација извршена је из разлога што је суд части био неадекватни назив за форум који оцењује етичност судија. Судови части, по природи свога положаја, могу да изричу и санкције ограничене на морално дејство (опомена и сл.). Обзиром да је положај и одговорност судија, због значаја те функције, уређена искључиво законом, непримерено би било да се одговорност судије подвргне судовима части који могу да изрекну и санкције моралног домаћаја.

По своме правном положају Савет за етичка питања функционише као саветодавно тело, које даје мишљење о усклађености одређеног понашања судија са Стандардима судијске етике, имајући у виду и међународно признате и усвојене стандарде о етичком понашању судија. Савет за етичка питања није неко контролно тело, није преузео послове за које су надлежни други органи (полиција, тужилаштво, судови). Такође, Савет нема овлашћења ни да контролише законитост судске одлуке, јер према одредби члана 145. став 4. Устава Републике Србије судску одлуку може преиспитивати само суд у законом прописаном поступку.

Надлежност и састав Савета, услови за избор и разрешење чланова Савета и поступак избора, регулисани су Статутом Друштва судија Србије. Према овим одредбама Савет има седам чланова са мандатом од четири године, уз могућност да се у чланство Савета исто лице бира највише два пута. Чланове Савета бира Управни одбор Друштва судија Србије из реда судија који имају најмање шест година судијског стажа, као и из реда судија у пензији.

Пословником о раду Савета уређени су начин рада и одлучивања Савета. Према Пословнику, писмени захтев за давање мишљења у вези са применом стандарда судијске етике може поднети грађанин, свака организација или установа, као и судија. Савет може и по сопственој иницијативи разматрати питања која су од интереса за правосудје и с тим у вези давати мишљења и препоруке. Међутим, Савет неће разматрати захтеве који се односе на предмет судског, дисциплинског или неког другог поступка који је у току

Савет о захтеву може дати формално и неформално мишљење. Формално мишљење садржи кратак став који представља изреку, као и образложење о чињеницама које је имао у виду и на којима се мишљење заснива. Уколико су захтевом покренута питања која се тичу примене Устава, закона или других прописа у вези одредаба стандарда судијске етике, мишљење мора нагласити да Савет нема надлежности да разматра статус или овлашћења судија регулисана било којим другим прописима осим стандарда судијске етике. Формално мишљење објављује се у публикацијама Друштва судија Србије, доставља се подносиоцу захтева, Врховном суду Србије, Министарству правде, Врховном Савету судства, правним факултетима, адвокатским коморама, као и стручним публикацијама и електронским медијима Друштва судија Србије. Мишљења, за која Савет одлучи да ће се јавно објавити, сачиниће се тако што ће бити изостављена имена лица, одређење рода (пола), ознака суда, места и друге информације које могу идентификовати подносиоца захтева, суд или које друго лице.

Неформално мишљење може се дати ако је идентично или подударно са већ објављеним мишљењем, а Савет сматра да питање није од таквог значаја да захтева давање формалног мишљења. Неформална мишљења достављају се само подносиоцу захтева.

У раду Савета наметнуло се питање како се може санкционисати понашање судије који својим поступцима штети угледу суда. Стандарди судијске етике немају домаћај закона, па се не може изрећи прозивка судије именом и презименом због кршења стандарда судијске етике. У таквом случају Савет својом одлуком констатује да одређено понашање судије није у складу са етиком професије, и кодификованим стандардима судијске етике. На тај начин Савет превентивно утиче на свест судије и подсећа да судија функцију врши у интересу правде и законитости, а не у сопственом интересу. Већ и сама могућност да одређени судија може доћи у ситуацију да његово понашање процењује Савет, код судије утврђује свест да води рачуна о свом понашању и да не злоупотребљава моћ коју му даје његова функција.

У своме раду, жигосањем недоличних појава у понашању судија, Савет је настојао да допринесе стварању такве климе да постане незамисливо да судија својим понашањем свесно крши етику своје професије.

Такође, Савет је настојао да прошири и учврсти знање судија о стандардима судијске етике и да им ове стандарде учини доступним. У том циљу Савет је одржавао расправе у форми округлог стола са судијама у појединим регионима у Србији, на којима је судије информисао о стандардима судијске етике, о методу рада Савета и са формалним мишљењима која је Савет давао. Дакле, јавност рада Савета је његово морално оружје. Зато је организовање округлих столова имало за циљ и да заинтересује грађане да се обраћају Савету, када имају повода за то.

Стандарди судијске етике

Друштво судија Србије се најпре определило да се принципи судијске етике начелно дефинишу као Кодекс судијске етике, који је усвојен 1998. године. Кодексом је дефинисано десет канона судијске етике и то: независност, праведност, професионалност, слобода, храброст, дољичност, неподмитљивост, посвећеност, апољичност и оданост кодексу.

Канонске норме су дефинисане начелно у виду императива или забрана. Због тога је сваки од ових канона био дефинисан са једном, а највише две реченице. Канон је термин грчког порекла са значењем мерило, правило.

Како су ови Канони судијске етике били формулисани начелно, уопштеним реченицама, наметнуло се питање њихове конкретизације. У међувремену 2002. године Нацрт Бангалорског кодекса судијског понашања усвојен је од Правосудне групе Уједињених нација за јачање интегритета правосуђа и Савета Европе, као образац за правила понашања судија. Ова правила су знатно конкретнија, па је Управни одбор Друштва судија Србије 30. 6. 2003. године усвојио Стандарде судијске етике на принципима Бангалорских правила. Ови стандарди су извор права које је примењивао Савет за етичка питања Друштва судија Србије. Стандарди су дефинисани у форми шест Канона, и то: независност, непристрасност, професионалност, интегритет, посвећеност и оданост стандардима судијске етике.

Сваки од ових шест Канона, формулисан у виду начела, конкретизован је са неколико интерпретација у форми принципа којима се ти Канони разрађују. Сваки од принципа изражен је рационалним текстом примереним језику закона, са настојањем да буде језгровит али и довољно јасан и недвосмислен. Уз сваки Канон разрађено је више принципа. Са три принципа разрађен је Канон оданости стандардима судиј-

ске етике, а остали Канони са нешто више принципа, а Канон непристрасности чак са девет принципа. Већ и та чињеница указује да је непристрасност судија у самом врху судијске етике. При формулисању Канона и принципа уз сваки Канон имала су се у виду искуства у свету при дефинисању стандарда судијске етике. Пошло се од принципа да норме стандарда судијске етике не треба да понављају законске прописе о судовима, судијама и суђењу. Истовремено, за разлику од Канона који су дефинисани као статичне норме дужег трајања, Статут Друштва судија Србије предвиђа да Савет за етичка питања, када оцени да је неко мишљење Савета од општег значаја, може предложити да се такво мишљење уврсти у принципе судијске етике, чиме постаје и саставни део Кодекса.

Глобална оцена стандарда судијске етике указује на извесни дуализам, јер се ови стандарди не односе само на понашање судија на своме радном месту, када непосредно врше судијску функцију, већ и на понашање судија у целини, дакле и изван суда, јер се сматра да судија и својим личним животом мора да чува углед и интегритет судијске функције. Стандарди и принципи судијске етике су публиковани и у публикацијама Друштва судија Србије, али и у електронској форми. Стога се у овом тексту даје начелни приказ канона и стандарда судијске етике. Редослед стандарда судијске етике није дат према значају појединих стандарда, јер се полази од тога да сви стандарди имају подједнак значај и домашај.

1. Независност

Поред законом прописаних одредаба које настоје да обезбеде независност судије, овај стандард предвиђа да судија и сам изграђује своју независност од било каквих утицаја, да изграђује сопствене начине одбране, не само од утицаја, већ и од претпостављених или реалних, директних или индиректних, претњи којима може бити изложен у обављању своју функције. У том циљу судија мора изграђивати и властиту храброст да се супротстави могућим угрожавањима његове независности.

Током суђења и доношења одлуке судија не сме калкулисати да ли га нека одлука може изложити гневу или репресалијама од центара политичке, финансијске или било које друге моћи. Свој реални или умишљени страх од центара моћи судија ће савладати држећи се врховног принципа да је за судију закон истовремено и једини и најсигурнији закљон. Поштујући овај

врховни принцип судија ће и сам стварати оцену о себи као несаломивој личности. Уставом предвиђена забрана политичког деловања (члан 152. став 1.) полази од начела да судија несме припадати било којој политичкој странци, нити политичкој групацији повезаној заједничким политичким интересима, јер такво деловање даје основа за сумњу у његову непристрасност.

2. Непристрасност

Стандард непристрасности налаже да судија праведно примењује закон према свакоме, не само при доношењу одлуке, већ и током целог поступка у коме се одлука доноси, без обзира на расу, пол, националност, порекло, религију, године живота и друго.

Принципи канона непристрасности налажу судији да у себи отклони сваку наклоност, предубеђење или предрасуду, да својим понашањем, и у суду и ван суда и сам ствара утисак непристрасности. Судија несме током поступка давати никакве коментаре ни у суду ни у јавности, који би могли да стварају утисак пристрасности и да утичу на резултат суђења.

Судија је дужан да избегава учешће у политичким активностима којима се може компромитовати његова непристрасност. У дебатама политичке природе може учествовати само када се ради о питањима из рада судова и независности судства. С тим у вези није у складу са правилима судијске етике и само присуствовање судије на скупу неке политичке странке, јер таквим својим присуством и сам судија ствара утисак да жели да допринесе њеном угледу. Међутим, аполитичност не искључује право судије да учествује у грађанским и хуманитарним активностима, ако то не угрожава његову непристрасност. Судија ће избећи комуницирање са странком у предмету без присуства или без сагласности друге странке, са циљем да својим понашањем не допринесе захтеву за његово изузеће. Судија ће се сам изузети ако није у стању да непристрасно поступа. У том циљу судија мора избећи и све контакте са адвокатима и другим припадницима правне професије, који могу допринети сумњи у његову непристрасност. У односу према медијима судија ће се уздржати од властитих коментара који дају могућност да се његове изјаве и коментари злоупотребе.

3. Професионалност

Стандард професионалности обавезује судију да стално унапређује и одржава своју оспо-

собљеност, свој професионални дигнитет и углед, уредно и достојанствено остваривање своје функције, настојећи да такво понашање наметне свим учесницима у поступку, као и да све учеснике у поступку заштити од индискреција из њиховог личног живота и личних својстава. Такво понашање судија мора наметнути и подстицати адвокатима и судском особљу које се налази под његовом контролом.

4. Интегритет

Стандард интегритета налаже судији да, како у професионалном раду, тако и у личном животу, чува углед свога високог звања, да се клони недоличних поступака, говора мржње и неуљудног опхођења. Зато судија мора изграђивати властиту самодисциплину, тактичност и толерантност. Судија мора поштовати достојанство сваке личности и у поступку и у личном опхођењу са другима. Судији не приличе груби изрази којима се може повредити туђе лично достојанство. (У том циљу и судије треба подсетити на давно забележену мисао трагично преминулог песника Бранка Миљковића „Уби ме прејака реч људска“).

Подразумева се да свако мора да води рачуна о својим речима. Нарушава се углед судијске функције ако судија испољава бахатост, примењује речник ината и конфликта, ако се лако разгневи, ако галами, ако међу судијама владају интриге јер мисле да су бољи једни од других. Судија мора да усвоји и демократске стандарде опхођења, да саслуша и оне који другачије мисле од њега.

Постоји утисак да се понегде у судовима, у данашње време, изгубила култура опхођења да су анимозитети свих врста, па и политичка неслагања понекад присутни и у судијској професији.

Подразумева се и да судија неће учествовати у разговорима у којима се износе разне интриге и друге недоличности о својим колегама и другим лицима, не само у судском колегијуму већ и изван суда. Ривалитет између судија може се остваривати само радом и личним угледом.

За разлику од других професија код којих лични углед и лична уредност нису од битног значаја, судијска професија и у том погледу намеће и неке обавезе и ограничења. Због угледа који захтева судијска професија судија се мора уздржати од сваке екстравагантности, али и од неуредности у одевању и личном изгледу. („Само плитке особе не суде по изгледу“ још у XIX веку записао је Оскар Вајлд, енглески књижевник и естетичар).

Следи да је пристојна спољашњост и уредност једна од битних особина које судија мора да поседује. Зато пристојност и васпитање налаже судији да посебну пажњу обрати на свој спољни изглед, тако што ће бити уредан и потпуно обучен.

Судија ће се уздржати од сваког поступка који изазива неповерење у објективност суда. Зато судија мора својеволно да прихвати и нека лична ограничења, када то доприноси његовом угледу и угледу суда. Судија несме да користи престиж своје функције ради задовољавања својих интереса или интереса њему блиских особа. На исти начин судија несме избегавати своје личне обавезе којима подлежу и сви други грађани.

У сваком тренутку судија мора бити свестан да врши угледну и одговорну функцију. Сваки испад, или недолични поступак судије, у повреди јавног реда, па чак и у друмском саобраћају, баца лошу слику, не само за појединог судију већ и на углед правосуђа у целини. Груби и недолични испад једнога судије у дијалогу са саобраћајном полицијом добио је велики публицитет у средствима информисања и нанео велику штету, не само његовом личном угледу, већ и угледу судијске функције у целини. Судије морају бити свесне да имају само професионални имунитет при доношењу судске одлуке, а не и имунитет у саобраћају, јавном реду и миру и слично.

Судија је посебно дужан да се уздржи од сваког поступка којим се ствара утисак о постојању корупције у суду. Зато судија несме примити било какав поклон, завештање или позајмицу у вези са обављањем судијске дужности, а настојаће да се тако понашају и сва друга лица запослена у суду.

Корупција као појам ушао је на велика врата у нашу свакодневницу. Нема државе у којој нема корупције али су учесталост и појавни облици корупције различити. Корупција је распрострањена у свим друштвеним и личним активностима. Увек је неко спреман да прими а други је спреман да даје мито. Зато је корупција погубна за цело друштво ако постане и део система, а при томе се и тешко доказује. Нешто се назире у вези корупције, произведе се афера која оставља мучан и горак утисак, али се не расветли до краја. На рашчишћавању корупције у земљи још увек немамо много праксе нити механизма за сузбијање суптилних облика корупције. Систем треба да спречи корупцију, тако што ће обезбедити здраво судство, које ће радити брзо и ефикасно. Истовремено мора се обезбедити и превентивно деловање против корупције.

Мора се признати да је и код просечног грађанина присутно мишљење да, када има неки проблем у суду прво размишља да ли познаје неког у суду који ће му помоћи да се то повољно реши. Још увек има дилема да ли је такво понашање један од облика корупције. Постоје размишљања да је такво понашање карактеристично у малим срединама, где су и судије као грађани у родбинским односима и односима познанства и пријатељства са учесницима поступка.

Присутне су и дилеме да ли је примање поклона мале вредности (200 гр. кафе или флаша пића) облик корупције или је то постало део свакодневног „фолклора“ који се може толерисати. Стандарди судијске етике обавезују судије да не примају чак ни такве поклоне ако су везани за обављање њихове функције. С тим у вези отворено је и питање колико корупције има у судовању и како се може сузбијати. Мора се истаћи да Савет за етичка питања по својој положају није ни могао да се бави научним и детаљним анализама какве су размере корупције у судовању. У том правцу Савет очекује да ће се таквим анализама бавити Врховни суд Србије, односно будући Врховни касациони суд и Високи савет судства. Без објективне и комплетне анализе и даље ће опстојавати недоумице да ли се корупције у судовању јавља само као спорадични, појединачни експец, или је добила широке размере. У сваком случају, већ и саме недоумице о постојању корупције у судовању подривају поверење у друштвени поредак.

5. Посвећеност

Овај стандард предвиђа да судија мора да буде посвећен позиву и не може обављати другу дужност, службу или посао ако тиме нарушава углед суда и независност судске власти. Ако уредно и примерено обавља судијске дужности, судија може писати и објављивати стручне радове који доприносе спровођењу правде. Такође, може учествовати у дискусијама и расправама о питањима права и правног система, може учествовати у званичним саветодавним телима, само ако то није у сукобу са његовом обавезом на непристрасност.

Такође, судија може учествовати и у научном раду, културним и уметничким делатностима, само ако такве активности нису у сукобу са дигнитетом судијске функције. За своје извансудске активности, судија може примити накнаду или компензацију, само када је то примерено и када не може имати утицаја на обављање судијске функције. Накнада коју судија може примити

несме бити већа од накнаде коју примају друга лица која нису судије.

6. Оданост стандардима судијске етике

Изложени стандарди судијске етике опредељују начин живота свих судија, али и њихово расуђивање. У том циљу предвиђено је да се судија у свакој ситуацији мора беспрекорно понашати, свестан да и тиме доприноси угледу судијске функције и непристрасности суда. Судија ће зато подстицати и друге да се понашају у складу са универзалним етичким принципима.

Инострана пракса

Изграђујући и утврђујући свој метод рада Савет за етичка питања проучавао је и упоредна решења других држава о питањима судијске етике. Кодификација и институционализација судијске етике у демократским земљама, са другом правном традицијом изграђивана је и унапређивана током векова и постала је већ и део правне традиције. Традиционализам у судовању је и данас високо изражен у Великој Британији, у којој је и данас актуелна мисао филозофа Франсиса Бекона настала још у 16. веку изложена као мото на почетку овог текста. Ова мисао у сам врх од судија захтева честитост.

У већини развијених држава постоје посебни форуми за оцену понашања судија са становишта судијске етике. При томе су примењени различити облици организованости, али је у свим земљама предвиђено да оцену врши форум састављен од више лица са различитим називима: комисија, савет, суд части и слично. Форуми за оцењивање понашања судија у своме раду примењују оне изворе права који су одређени нормама сваке конкретне државе у форми закона или у форми етичког Кодекса, стандарда или принципа судијске етике.

На међународном плану највећи значај имају Бангалорска правила. Ова правила немају карактер ни домашај ратификоване међународне конвенције, већ су усвојена као модел према којим се у многим земљама дефинишу етичке норме судијског понашања. Стандарди судијске етике Друштва судија Србије ослоњени су у великој мери на Бангалорска правила.

Са организационог аспекта проучена су, поред осталог и искуства у Сједињеним Америчким државама. Питање судијске етике регулисано је законима сваке од држава у САД, али се могу утврдити и неки заједнички елементи. Заједничке елементе, као модел судијског понашања,

усвојила је Америчка правосудна комора 1972. године и од тада су ови елементи више пута допуњавани. Већина земаља у САД су у своје законе или у стандарде судијске етике уградиле принципе из тога модела. У свим државама оцену етичког понашања судија врше посебне комисије, састављене најчешће од судија, али у неким земљама и мешовитог састава: судије, адвокати и угледни грађани. У свим земљама постоји институт изузећа чланова комисије по службеној дужности или по захтеву. У неким земљама комисија може и сама да изриче санкције моралног дејства као упозорења, опомене и слично. У тим земљама, у другом и последњем степену по жалби одлучује Врховни суд те државе. У неким земљама комисије само предлажу санкције за недолично понашање судија, а санкцију изриче Врховни суд те државе, као привремено или трајно удаљење судија са судијске функције.

Америчко правосудно удружење је публиковало одлуке које су донеле комисије у разним државама САД. Принципи етичког понашања судија у земљама САД су подударни са принципима судијске етике Друштва судија Србије. Међу публикованим сентенцама комисија за етичка питања у земљама САД, највећи број се односи на обезбеђивање непристрасности судија у поступку. Интересантно је да су комисија за етичка питања више пута нагласиле да је судија дужан да избегне „ex parte“ комуникацију са странкама, јер сваки контакт судије само са једном странком, без присуства и без знања друге странке може се квалификовати као етички прекршај. Публиковане су многе сентенце које као преседан обавезују судије да се уздрже од било каквог „ex parte“ понашања.

Правосудни савет Канаде дефинисао је Етичке принципе за судије као правила понашања судија. И ови принципи су подударни по садржини са Стандардима судијске етике Друштва судија Србије. Међутим, Правосудни савет Канаде је посебно дефинисао и сукобе интереса, као обавезу изузећа судије. Судија је дужан да се изузме ако су он или њему блиска лица у сукобу интереса у конкретном предмету суђења кад год постоји „разумна сумња“ просечно информисане особе да судија, па чак и њему блиска лица, могу доћи у сукоб интереса.

Поређећи публикована искуства и праксу форума за оцену судијске етике у Европи и свету, са досадашњим искуствима Суда части, односно Савета за етичка питања Друштва судија Србије, уочава се да у судовању у свету и код нас постоје

врло сличне појаве и проблеми у области судијске етике. Највећи део публикованих сентени и одлука у свету, односи се на непристрасност суда и судија, и у том правцу публиковани су многи принципи о томе шта је судија дужан и о томе шта судији није дозвољено. Такође, публикована су и многа становишта о интегритету судијске функције и многа ограничења којих се судија мора придржавати, ради очувања интегритета своје функције. Наглашене су дужности судија на културу дијалога и опхођења, културу одевања и беспрекоран лични живот.

До сада дата мишљења Савета за етичка питања Друштва судија Србије претежно су се односила на поступке инициране пред Саветом због спорости у поступку пред нашим судовима. Изражена су и мишљења Савета да свако неправдано одлагање расправа, односно претреса, због недовољне припремљености судије, доводи до одуговлачења поступка и представља етички прекршај.

Закључна разматрања

Током више од 10 година деловања Друштва судија Србије, Суда части, односно Савета за етичка питања стечена су прва искуства и изграђени механизам неговања судијске етике. На основу таквих искустава намеће се закључак да је и у Србији неопходно потпуније уредити и стандарде судијске етике и начине њеног остваривања и унапређивања. У формалном смислу стандарди судијске етике обавезују само оне судије који су чланови Друштва судија Србије,

па немају опште обавезујући карактер. С друге стране, и мишљења Савета за етичка питања ограничена су само на морално дејство и не производе никакве правне последице за судију који нарушава стандарде судијске етике.

На основу досадашњег искуства Друштва судија Србије и Савета за етичка питања, намеће се закључак да је и у Србији неопходна потпунија кодификација и обавезност стандарда судијске етике, као и јача институционализација одговорности за етичке прекршаје судија у целини, а не само чланова Друштва судија Србије.

На основу новог Устава Републике Србије Законом о судијама из децембра 2008. године потпуније је разрађена одговорност судија уопште, па и одговорност за етичке прекршаје. Одредбе овога Закона о одговорности судија примењиваће се од 1. 1. 2010. године.

Етички кодекс доносиће будући Високи савет судства а о повредама етичког кодекса одлучиваће посебна комисија коју образује Високи савет судства. Потпуније су уређени дисциплински прекршаји судија, па и кршење одредаба етичког кодекса. Прописане су и санкције које се могу изрећи за дисциплинске прекршаје, па и покретање поступка за разрешење код тешких дисциплинских прекршаја, укључујући и кршење етичког кодекса.

Може се очекивати да ће садашњи Етички кодекс Друштва судија Србије, као и искуства из рада Савета за етичка питања, послужити при изради будућег Етичког кодекса који треба да донесе високи Савет судства, као и при ближем уређивању дисциплинске одговорности судија.

Референце

- Статут Друштва судија Србије, Информатор Друштва судија Србије, 2005. године,
 Стандарди судијске етике, издавач Друштво судија Србије, Београд, 2003. године,
 Пословник о раду Савета за етичка питања, Информатор Друштва судија Србије, 2005. године,
 Бангалорски принципи судијског понашања, Информатор Друштва судија Србије, 2002. године,
 How does the Comissions for judge's behaviour function?, American judicature society, ABA/CEELI,
 Beograd, 2004. godine,
 Етички принципи за судије, Правосудни савет Канаде, Друштво судија Србије, Београд, 2004. године,
 Закон о судијама, Службени гласник РС, бр.116/2008.

ПОЗИВ НА САРАДЊУ

Поштоване колеге,
 позивамо вас да се укључите у наш рад на информисању чланова Друштва преко листа „Информатор“, тако што ћете нас обавештавати или писати о догађајима везаним за рад Друштва, његових одељења, комисија, секција, или уопште за функционисање и положај правосуђа. Будите наши сарадници на начин који вам највише одговара, како бисмо заједно утицали на бољи проток информација унутар наше организације, али и према нашем окружењу.

Уколико желите да вам се неко из наше стручне јавности обрати преко листа, ако имате неко питање на које вам можемо наши одговор или једноставно желите да имате неформалну и једноставну комуникацију са нама, а преко нас са било којим структурним делом Друштва судија, пишите нам на адресу:

Друштво судија Србије
Алексе Ненадовића 24/1
11000 Београд

преко електронске адресе jaserbia@sbb.rs
 или факса (011) 344 35 05.
 Наши телефони су: (011) 308 91 37 и 344 31 32.

С поштовањем,
 РЕДАКЦИЈА

Izjava ograničenja odgovornosti:
 Izdavanje ove publikacije omogućila je Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz program „Inicijativa javnog zagovaranja građanskog društva“ kojim rukovodi Institut za održive zajednice (ISC). Stavovi izneti u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i nužno ne izražavaju stavove ISC-a, USAID-a ili Vlade SAD-a.

USAID
 FROM THE AMERICAN PEOPLE

INSTITUTE FOR
**Sustainable
 Communities**

ИЗДАВАЧ
ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ, Београд

УРЕДНИК
Милица Поповић-Ђуричковић

РЕДАКЦИЈА
Марко Шарић
Предраг Васић
Миливоје Иконић

Лектор
Александра Антић

Графичко обликовање и прелом
Денис Викић

Штампа
Модиграф

Тираж
1.800 примерака